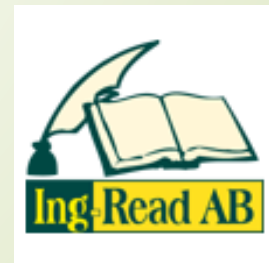

Kartläggningar i grupp

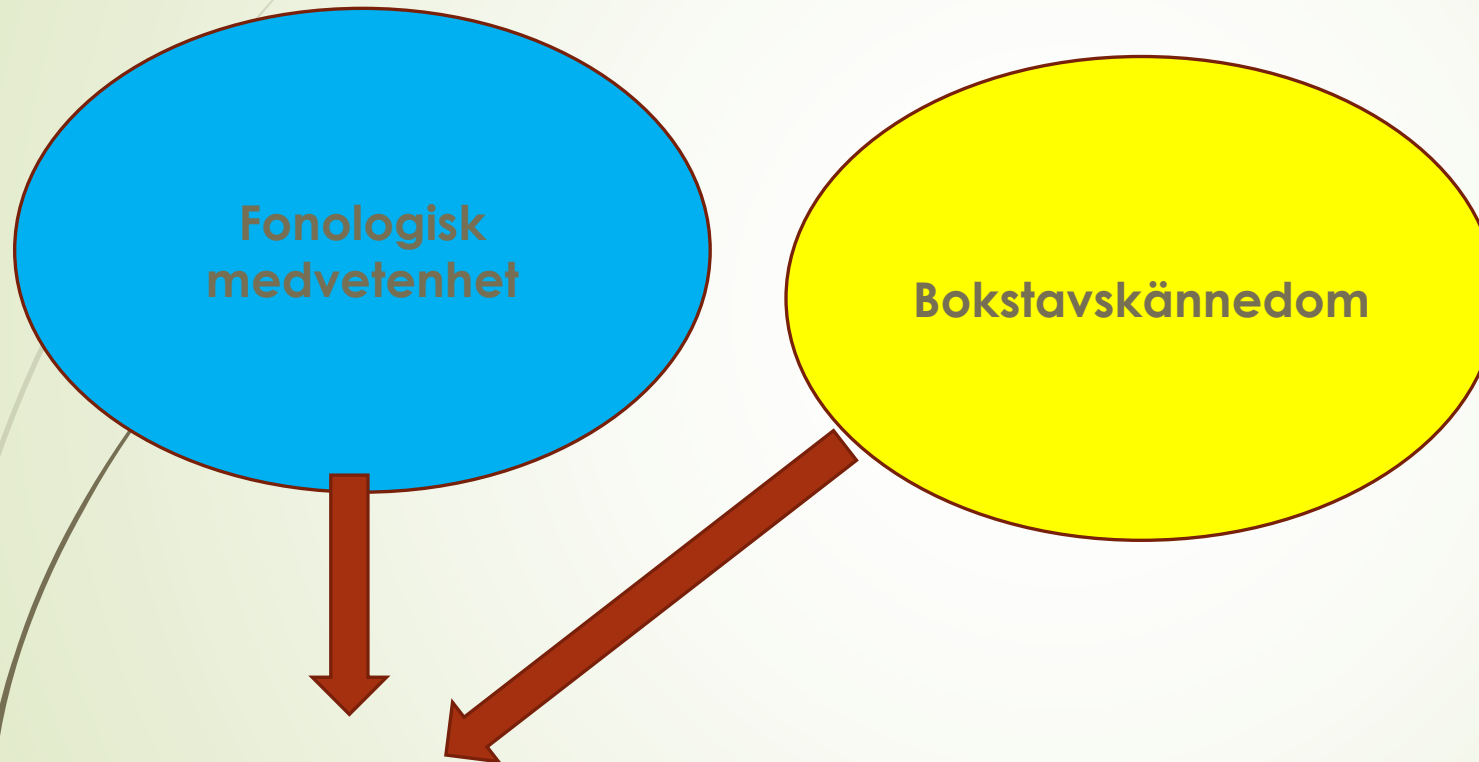
Hur låter orden?

Hitta bokstaven

Fil. lic. Ingrid Häggström i samarbete med:
Fil.dr Lauritz Brännström
Leg. logoped Astrid Frylmark
Läsning fonem Hitta bokstaven Anna Frylmark

Största sambandet till läsningens avkodningssida har:

Läsning = avkodning x språkförståelse

Hoover, W.A., & Gough, P.B. (1990).

The simple view of reading.

Reading and Writing, 2, 127-160.

Bornholmsmodellen bygger på ett vetenskapligt projekt i Danmark

- En experimentgrupp med tvåhundra (200) 6-åringar på Bornholm.
- En kontrollgrupp med etthundrafemtio (150) 6-åringar på Jylland och Fyn.
- Barn i riskzonen för att utveckla läs- och skrivsvårigheter/dyslexi togs ut (25 barn från vardera gruppen). Dessa barn hade låga poäng på test som mätte fonologisk medvetenhet och bokstavskunskap.

Presentation av två normerade och standardiserade grupp-prov

Fonologisk medvetenhet

Bokstavskännedom

Den här typen av test användes i Bornholmsprojektet för att hitta de s.k. riskgruppsbarnen.

Resultat

- Alla drog nytta av språkprogrammet men riskgruppsbarnen i experimentgruppen var de stora vinnarna.
- Effekten visade sig ända upp i skolår två och tre.

Hur låter orden görs förslagsvis i mitten av september.

Provet genomfördes under två på varandra följande dagar med två delprov dag 1 och resterande två delprov dag 2.

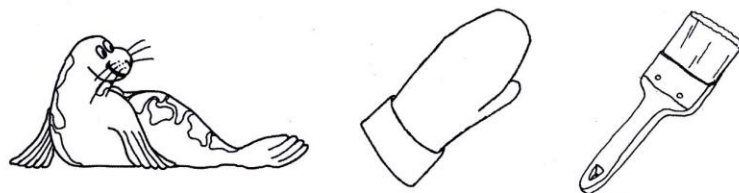
Om proven

- **standardiserat**, vilket betyder att det finns en noggrann instruktion för hur provet ska göras för att de som leder provet ska gå tillväga på ett så likartat sätt som möjligt.
- **normerat**, vilket betyder att en normgrupp har varit med och provat ut provet. Utifrån normgruppens resultat kan man generalisera den egna klassens resultat.

Vilket ord är längst?

Övningsexempel

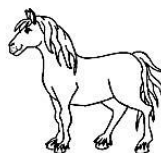
Instruktion - övningsexempel

- **Säg så här:** (övn.uppg.) Nu ska ni slå upp sidan med en sol högst upp (*håll upp sidan 5 och peka*).
- Titta först på de tre bilderna (*peka från vänster till höger*): Ni ser en säl, en vante och en målarpensel.
- Nu ska vi göra den här uppgiften tillsammans och försöka att komma på vilket ord som är längst, (innehåller flest ljud), av de här tre. Lyssna noga! (*Säg de tre orden och peka samtidigt på bilderna säl, vante och målarpensel*).
- Ja, målarpensel är det längsta ordet. Det är längre än säl och vante. Målarpensel innehåller fler ljud än de andra två orden. Då sätter ni en ring runt bilden, som föreställer en målarpensel (*visa*).

Instruktion till Vilket ord är längst

Vilket ord är längst?

Från och med nu ska ni jobba alldeles tyst. Nu vänder ni på sidan.

Titta på sidan med två moln i rutan högst upp (håll upp sid 6). Bilderna på första raden (peka från vänster till höger) föreställer orden: mål, jordgubbe, tårta. Säg inget till de andra utan fundera själv tyst en stund över vilket ord som är längst.

Ringa in det ord som du tycker är rätt. Säg inget till de andra och visa inte var du satte ringen. Titta på mig när du är klar.

Om du kommer på att du ringat in fel ord, kryssa över det, och ringa sen in det ord du tycker är rätt.

Vilka ord låter lika i början?

 Vilka ord låter lika i början?

Avgör vilket ord på raden som låter lika i *början* som ordet i den inramade bilden.

- Ingående instruktioner för varje deltest finns i handledningen.

Hur många ljud hör du?

 Hur många ljud hör du?

Övnings exempel

13
Kopiering förbjuden!

Räkna fonemen och markera antalet med ett streck för varje fonem.

Vilka ord låter lika i slutet?

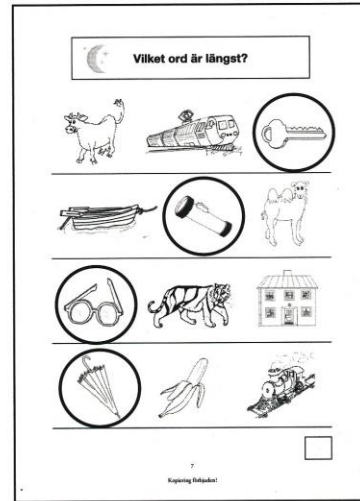
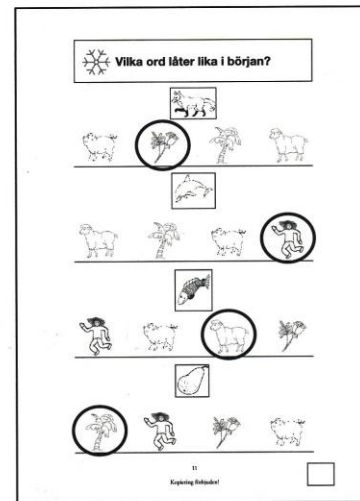
Vilka ord låter lika i slutet?

- Avgör vilket ord på raden som låter lika i *slutet* som ordet i den inramade bilden.

Valikot ord är längst?

6
Kopiering förbjuden!

[illegible]

Hur många ljud hör du?

 |||

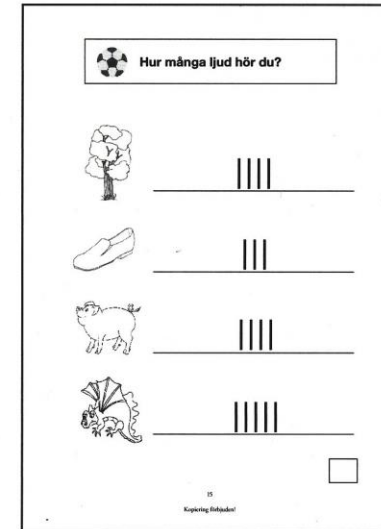
 |||

 ||||

 ||||

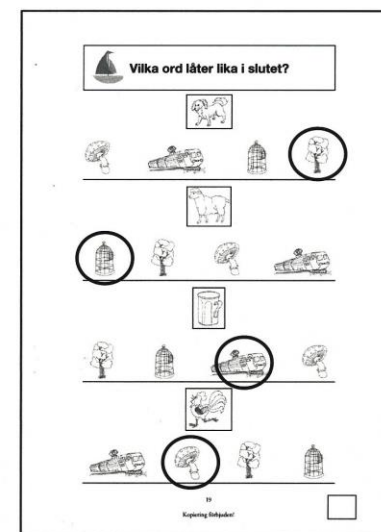
 |||||

H
 Kopiering förbjudet!

Vilka ord låter lika i slutet?

18
Kopiering förbjudet

Utprovning av Hur låter ord?

Utprovningen genomfördes bland 14 förskoleklasser fördelade på fyra olika skolor belägna geografiskt i mellanSverige.

Skolorna representerar typiska områden vad gäller socioekonomisk bakgrund. Totalt omfattade utprovningen 220 elever i förskoleklass i åldern 6 år vid starten ht 2016.

Resultat från höstutprovningen

Utprovning på ett statistiskt säkerställt stickprov ($n=220$).

Z-poäng (eller z-värde) är ett sätt att mäta hur långt ifrån medelvärdet ett värde ligger, räknat i antal standardavvikelser.

Eleverna kodades och läraren hade kodnyckeln.

Blanketterna skickades in för statistiska analyser och normering av provet.

Max poäng 33

Medelpoäng 9,2 p

Standardavvikelsen 4,9 p

berättar hur mycket värdena i genomsnitt avviker från medelvärdet.

KOD 1 180624-1 :

Elevnr	Längsta ordet	Lika i början	Antal ljud	Lika i slutet	Totalpoäng	z-poäng
01						
02	3	1	4	2	10	-0,1
03	1	0	0	0	1	-1,9
04						
05	4	0	3	2	9	-1,1
06	2	3	2	0	7	-1,3
07	2	1	6	1	10	-0,9
08	2	7	2	1	12	-0,7
09						
10	2	8	8	3	21	0,3
11	1	5	2	3	11	-0,8
12	1	0	1	0	2	-1,8
13	1	1	3	1	6	-1,4
14						
15	3	2	1	1	7	-1,3
16	2	3	4	1	10	-0,9
17	2	3	3	2	10	-0,9
18	5	2	6	0	13	-0,6
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
F	1,7	3,7	3,4	1,2	10,0	-0,9
P	2,6	1,9	3,1	1,2	8,8	-1,1
M	2,2	2,6	3,2	1,2	9,2	-1,0
SD	1,1	2,4	2,2	1,1	4,9	0,5
Mtot	4,8	4,9	5,1	3,7	18,6	0,0
SDtot	2,4	3,0	2,9	2,9	9,1	1,0

Standardavvikelse är ett mått på spridning

Den berättar hur mycket värdena i genomsnitt avviker från medelvärdet.

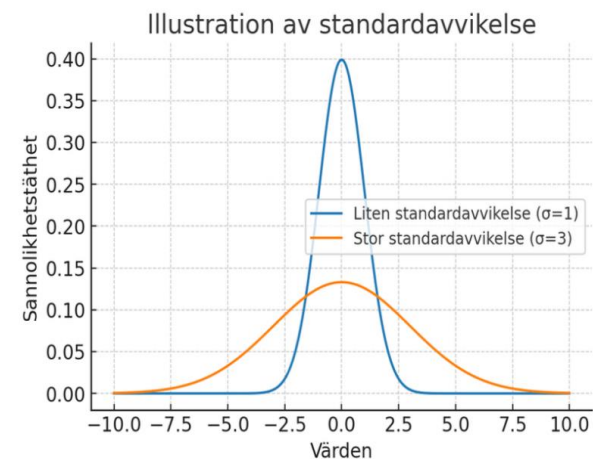
- Liten standardavvikelse → värdena ligger nära medelvärdet (lite spridning).
- Stor standardavvikelse → värdena är mer utspridda (stor variation).

	Maxpoäng	8p	8p	9p	8p	33p	
	Elevnr	Längsta ordet	Lika i början	Antal ljud	Lika i slutet	Totalpoäng	Ev anmärkning
247	01	4	3	3	3	13	
120	02	7	8	7	8	30	
121	03	1	2	2	2	7	
	04						
122	05	—	—	7	2		
123	06	5	4	2	1	12	
124	07	5	8	5	8	26	
125	08	7	3	5	2	17	
	09						
126	10	—	—	7	8		
127	11	1	8	1	3	13	
128	12	6	8	4	4	22	
129	13	6	2	3	2	13	
130	14	8	8	9	8	33	
131	15	8	8	9	8	33	
132	16	6	8	9	8	31	
133	17	—	—	1	2		
134	18	8	8	3	6	25	
248	19	7	2	3	2	14	
	20						
	21						
249	22	8	8	7	8	31	
	23						
	24						
	25						
	F	5,6	4,6	5,8	5,0	20,2	
	P	5,9	6,5	4,3	4,6	21,9	
	M	5,8	5,9	4,8	4,7	21,3	
	SD	2,3	2,7	2,8	2,9	9,0	
	Mtot	6,9	7,2	7,3	6,6	27,9	
	SDtot	1,7	1,7	2,4	2,1	6,4	

Uppföljningen på våren efter Bornholmsmodellens språklekar

Blå kurva: Klassen är samlad och ligger runt medelvärdet.

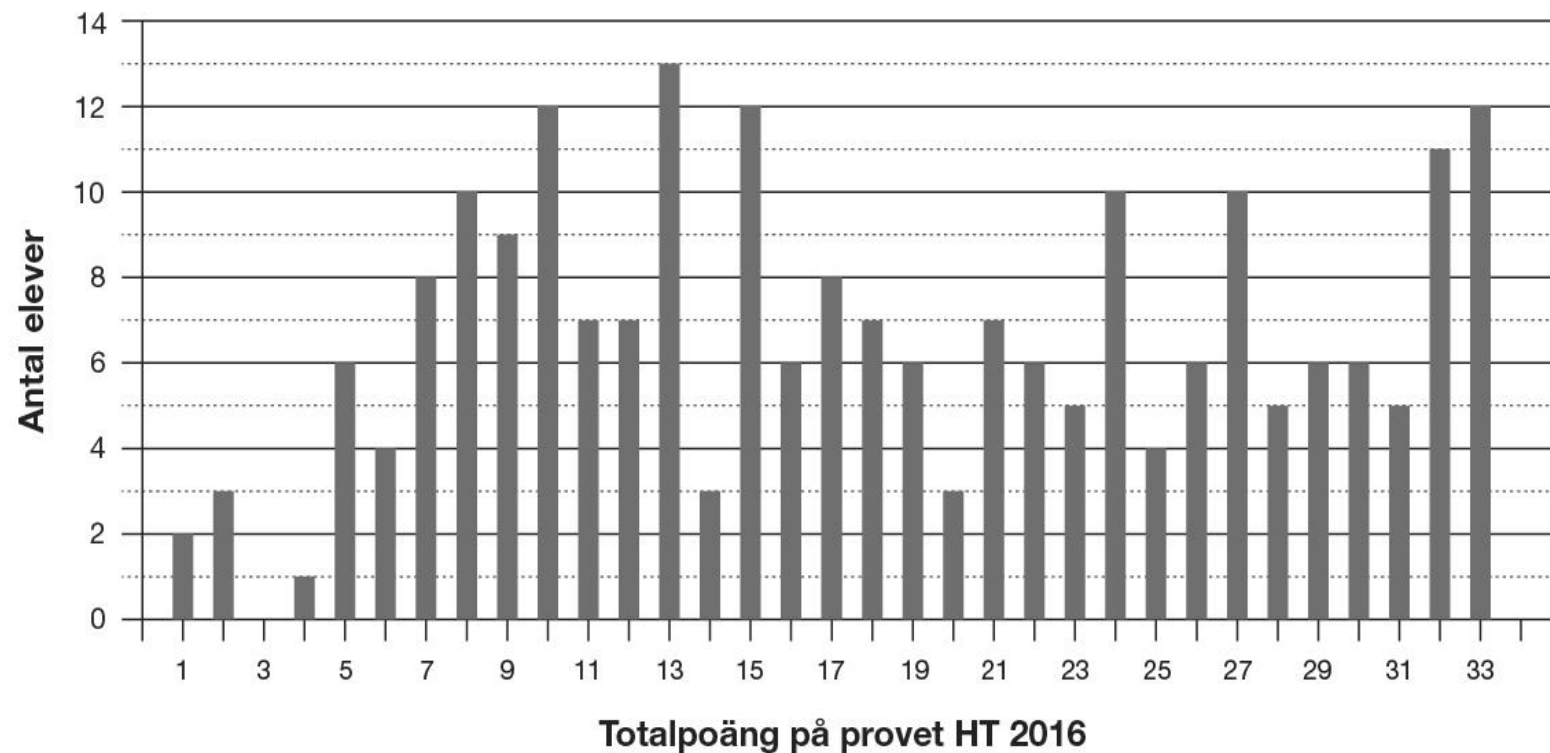
Röd kurva: Stor variation i klassen

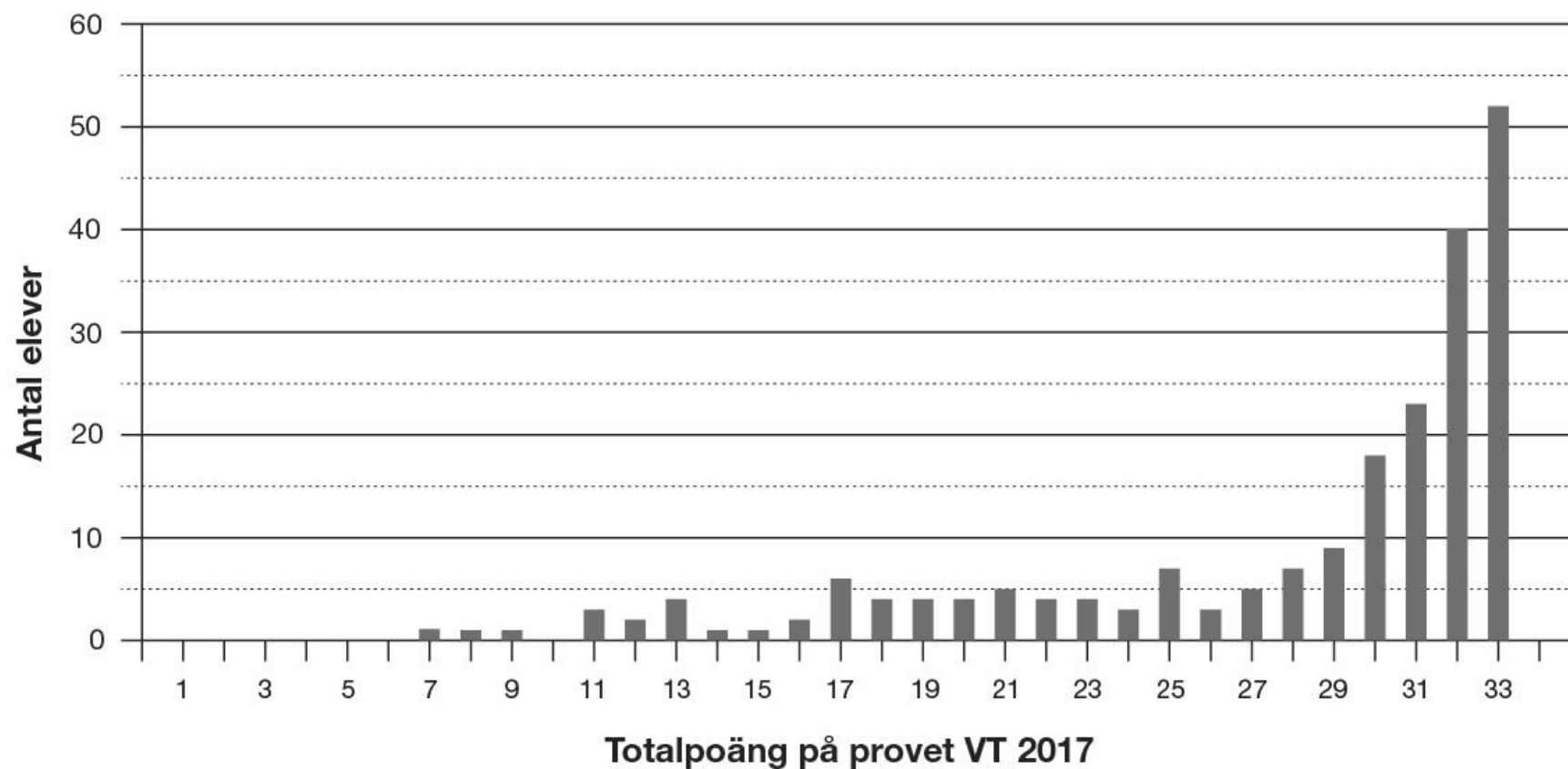
Medelpoäng 21,3 p

Standardavvikelse 9,0 p

Totalpoäng för hela stickprovet på hösten

Totalpoäng för hela stickprovet på våren

Slutsats

- Det visade sig att de utvalda proven var tillräckliga för att effektivt kunna uppskatta barnens nivå av fonologisk medvetenhet.
- Det visade sig att barngruppen utvecklat sin fonologiska medvetenhet under läsåret med språklekar.

Gör så här

Koda eleverna.
Eller skriv deras
namn.

Använd
rätningsmallen.
Skriv in poängtalet
för varje delprov
och totalpoängen.

Namn _____
Skola/klass _____
Datum _____

Hur låter orden - provresultat

Klass: _____ Skola: _____

Ansvarig lärare: _____

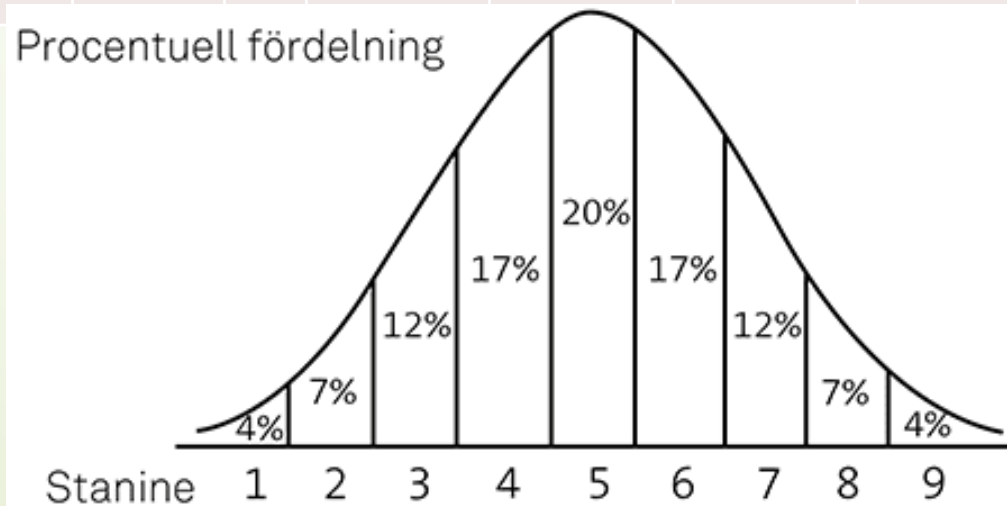
Ht: _____ Vt: _____ Datum: _____

Elev nr	Namn	DP 1	DP 2	DP 3	DP 4	Total	Stanine
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							

<https://bornholmsmodellen.se/hur-later-orden/>

För in eleverna i staninetabellen och jämför med hela populationen 6-åringar

Stanine-poäng	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Poäng på HLO	0-3	4-6	7-9	10-14	15-20	21-26	27-30	31-32	33
Procent i intervallet	4	7	12	17	20	17	12	7	4
Kumu-lerad procent	4	11	23	40	60	77	89	96	100

Upprepa Hur låter orden

För att utvärdera resultatet av språklekarna bör *Hur låter orden?* upprepas någon gång under våren förslagsvis efter de 8 månaderna med språklekar.

Jämförelser mellan höstens och vårens resultat kan ge intressant information både om den totala elevgruppen, men även på individnivå.

Vårens resultat kan ligga till grund för diskussioner mellan förskolläraren och den mottagande läraren i åk 1.

Provet kan också upprepas ungefär var tredje månad under förskoleklass för att följa enskilda elevers utveckling och för att se om insatta åtgärder givit effekt. De elever som ligger lågt efter perioder med språklekarna, föreslås mer ingående kartläggningar på individuell nivå, där mer omfattande analyser görs av elevens språkliga förmågor.

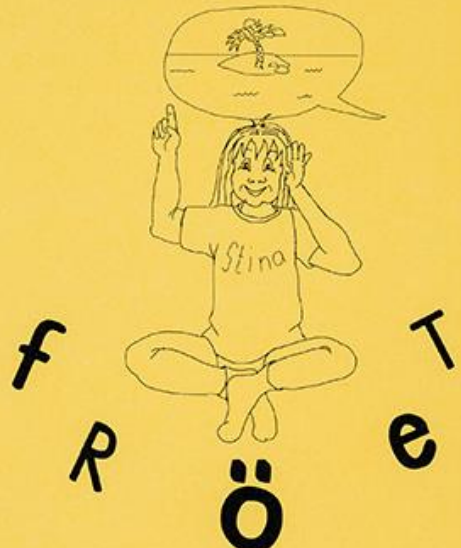
Hitta bokstaven

Ett snabbt och säkert grupp-prov

Hitta bokstaven!

Kartläggning av bokstavskännetegnet

Namn: _____

Pojke ☐ Flicka ☐

Född: _____
År _____ Månad _____

Datum: _____

Signatur: _____

Varje elev har ett eget häfte. Häftena kan sparas för uppföljning och analyser.

Hitta bokstaven

Hitta bokstaven omfattar 48 uppgifter (24 + 24), förutom de 8 inledande övningsuppgifterna.

Varje enskild uppgift tar sammanlagt 15 sekunder. Själva språkljudet tar cirka 2 sekunder att uttala. Barnet får därefter cirka 13 sekunder på sig att söka bland de fyra bokstäverna på raden och ringa in målbokstaven.

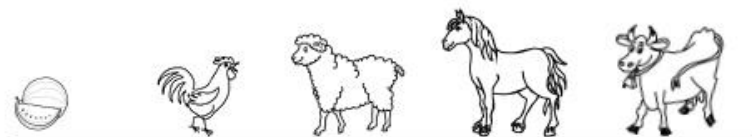
Provet tar sammanlagt ca 15 minuter att genomföra:

- 1) Övningsuppgift 1 *Hitta djuret* - 1 min 15 sek.
- 2) Övningsuppgift 2 *Hitta bokstaven* - 1 min 5 sek.
- 3) Delprov 1 *Hitta stor bokstav* - ca 6 min. Vokal - gemen
- 4) Delprov 2 *Hitta liten bokstav* - ca 6 min. Vokal – gemen

Övningsuppgifter

Hitta djuret

Övningsuppgift 1

4
Kopiering förbjuden!

Hitta bokstaven

Övningsuppgift 2

5
Kopiering förbjuden!

Varje rad på sidan i elevhäftet börjar med en frukt eller ett föremål för att eleverna ska hitta rätt uppgift

Hitta stor bokstav

I

O

U

Å

O

A

U

Å

A

U

E

I

Å

E

Ö

A

Å

Y

E

O

O

U

Å

Ö

Hitta liten bokstav

d

g

p

v

t

v

g

f

f

s

l

g

l

f

t

d

k

v

g

p

b

p

t

d

Kopieringsunderlag 1

Totalpoäng på Hitta bokstaven

Börja med att skriva in elevens nummer under den kategori som eleven har hamnat i utifrån elevens totalpoäng.

Gruppens/klassens samlade resultat

	Kategori a	Kategori b	Kategori c	Kategori d	
	0-30 p Mycket osäkra	31-36 p Ganska osäkra	37-42 p Ganska säkra	43-48 p Mycket säkra	
Elev nr (ordningsnr)					
Antal elever i kategorin	a	b	c	d	Totalt antal $a+b+c+d=$
Förväntat antal elever i kategorin					

För att fylla i den sista delen i matrisen söker du på nästa sida upp raden med antal elever, som motsvarar antalet elever i din klass. Om du t.ex. har 15 elever i klassen förs följande in: Kategori a 2, kategori b 1, kategori c 3 och slutligen kategori d 9 elever.

Blanketten finns på
bornholmsmodellens
hemsida

<https://bornholmsmodellen.se/hitta-bokstaven/>

Förklaring till förväxlingar finns i handledningens Appendix

Detta är ett exempel på hur förklaringarna kan se ut.

Å-O

Fonemen /å:/ och /o:/ skiljer sig ytterst lite ljudmässigt. Det är svårt för barnen att höra skillnad mellan dessa ljud vilket förklarar att även bokstäverna blandas samman. I likhet med I och Y hör Å och O till de ljud som barn har svårast att uppfatta skillnaden mellan. Utseendemässigt är skillnaden mellan grafemen tydlig.

Ä-Ö

När det gäller Ä och Ö är dessa ljudmässigt mer olika än de övriga bokstavsparen som redovisats. För Ä och Ö kan det snarare handla om svårigheter att hålla reda på vilken av de båda bokstäverna med två prickar som ska kombineras med ljudet som nyss uttalats. Utseendemässigt finns således tydliga skillnader men också gemensamma särdrag (prickar).

Bokstavskännedomspövet bör inte göras på hösten med hela gruppen.

Eleverna kan få uppfattningen att de ska kunna bokstäverna när de kommer till förskoleklassen. Många kan säkert bokstäverna men kan de även kopplingen mellan språkljudet och bokstaven?

Hitta bokstaven kan göras under läsåret i förskoleklass på enskilda elever eller som grupp-prov på våren inför åk 1.

Sammanfattning

Hur låter orden och Hitta bokstaven mäter olika förmågor. Dessa prov tillsammans ger den bästa informationen om hur läsförberedda barnen är.

Lycka till med Bornholmsmodellen och fördjupa arbetet med snabba kartläggningar

- Det är jag som har utvecklat och sammanställt presentationen av *Hur låter orden* och *Hitta bokstaven*.
- Namnen på mina medarbetare finns att läsa på introduktionssida.

www.bornholmsmodellen.se

